

Studia ad Archaeologiam Pazmaniensia

A PPKE BTK Régészeti Tanszékének kiadványai

Archaeological Studies of PPCU Department of Archaeology

Volume 3.1

Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont

Magyar Őstörténeti Témacsoport Kiadványok

3.1

Studia ad Archaeologiam Pazmaniensia
A PPKE BTK Régészeti Tanszékének kiadványai
Archaeological Studies of PPCU Department of Archaeology
Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont
Magyar Őstörténeti Témacsoport Kiadványok

Studia ad Archaeologiam Pazmaniensia
nemzetközi szerkesztőbizottság

Heinrich Härke
Eberhard Karls Universität (Tübingen, D)

Oleksiy V. Komar
Institute of Archaeology of NUAS (Kiev, Ua)

Abdulkarim Maamoun
Damascus University (Damascus, Syr)

Denys Pringle
Cardiff University (Cardiff, UK)

Dmitry A. Stashenkov
Samara Regional Historical Museum (Samara, Ru)

MTA BTK MŐT
sorozatszerkesztők

Fodor Pál
MTA BTK
főigazgató

Vásáry István
MTA BTK MŐT
elnök

HADAK ÚTJÁN XXIV.

A népvándorláskor fiatal kutatóinak XXIV. konferenciája

Esztergom, 2014. november 4–6.

1. kötet

Conference of Young Scholars on the Migration Period

November 4–6, 2014, Esztergom

Volume 1

PPKE BTK Régészeti Tanszék – MTA BTK Magyar Őstörténeti Témacsoport

Főszerkesztő

TÜRK ATTILA

Szerkesztők

BALOGH CSILLA – MAJOR BALÁZS

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Bölcsészet és Társadalomtudományi Kar
Régészeti Tanszék

Magyar Tudományos Akadémia
Bölcsészettudományi Kutatóközpont
Magyar Őstörténeti Témacsoport

BUDAPEST – ESZTERGOM

2015

A kutatás, a konferencia és a kötet az
NKA 3208/00488, az OTKA/NKFIH 106369, a KAP15-107-1.8-BTK,
a MÖT 28.317/2012 és Esztergom város támogatásával valósult meg.

PÁZMÁNY PÉTER
KATOLIKUS EGYETEM

Első és hátsó borítókép

Részletek a nagyszentmiklósi kincs 2. számú korszójáról

Munkatársak

Ambrus Edit, Balogh-Bodor Tekla, Budai Dániel, Füredi Ágnes, Léhner Zita,
Jancsik Balázs, Langer Dániel, Petkes Zsolt, Polónyi Emese

Mesterházy Károly fotóját Szöllösi Mátyás készítette

© A szerzők és az Archaeolingua Alapítvány

© Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Bölcsészeti és Társadalomtudományi Kar, Régészeti Tanszék

© Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont
Magyar Őstörténeti Témacsoport

ISBN 978-963-9911-63-5

HU-ISSN 2064-8162

Minden jog fenntartva. Jelen könyvet, illetve annak részeit tilos reprodukálni, adatrögzítő rendszerben tárolni,
bármilyen formában vagy eszközzel – elektronikus úton vagy más módon – közölni a kiadó engedélye nélkül.

2015

ARCHAEOLOGUA

ARCHAEOLOGUA ALAPÍTVÁNY

H-1014 Budapest, Úri u. 49.

Nyelvi lektorálás és fordítás: Renner Zsuzsanna

Idennyelvű összefoglalók fordítása: Seleanu Magdaléna, Jevgenyija Nyikolajevna Szimonova

Tördelés és layout: Nemes Csaba Szilamér

Borítóterv: Hős Gergely

Nyomda: Prime Rate Kft.

Hadak útján. A népvándorláskor fiatal kutatói
XXIV. konferenciájának szervezői, résztvevői és előadói,
valamint a kötet szerzői és készítői sok szeretettel
köszöntik Mesterházy Károlyt
75. születésnapja alkalmából!

Esztergom, 2014. november 4.

TARTALOM — INHALT — CONTENTS — СОДЕРЖАНИЕ

MESTERHÁZY KÁROLY publikációi	11
PROHÁSZKA PÉTER	
Észrevételek néhány délnyugat-szlovákiai császárkori leletegyütteshez	21
Remarks about some finds of the Roman period from Southwest Slovakia	31
OTTOMÁNYI KATALIN	
5. századi kerámia a Visegrád-Gizellamajorban feltárt kiserőd déli épületszárnyából	35
5th-century pottery from the southern wing of the fortlet of Visegrád-Gizellamajor	58
GRÓH DÁNIEL	
A visegrád-diósi késő császárkori temető keresztény emlékeiről	71
Christian remains from the Roman imperial period cemetery at Visegrád-Diós	75
TÓTH GÁBOR – MERCZI MÓNIKA	
Ács-Öbölkúti-dűlő lelőhely római kori sírjainak embertani eredményei	81
Anthropological findings from the Roman-period cemetery at Ács-Öbölkúti-dűlő	84
PÁSZTÓKAI-SZEŐKE JUDIT	
Egy kis kampó két élete	87
The two lives of a small hook	94
PÓPITY DÁNIEL	
Horogra akadva – Egy új típusú kézi orsó felfedezése az alföldi szarmatáknál	97
Auffindung auf einem Haken – Also Entdeckung eines neuen Handspindeltyps bei den Ungarnland lebenden Sarmaten	118
GULYÁS GYÖNGYI	
A balta alakú csüngők a szarmata leletanyagban	129
Axe-shaped pendants among Sarmatian finds	151
KOROM ANITA	
A pesti-síkság barbaricum-i lelőhelyeinek pecsételt kerámiatípusai	165
Stamped pottery types from the Barbaricum sites of the Pest Plain	188
BENEDEK-BENE ZSUZSANNA – BENEDEK ANDRÁS	
Szarmata edényégető kemencék az M43 autópálya nyomvonalán	205
Sarmatian pottery kilns on the trail of the M43 highway	218

SCHILLING LÁSZLÓ – BENDŐ ZSOLT – VÁCZI TAMÁS	
Rangos szarmata temetkezés Szolnok-Szücs-tanya lelőhelyről	227
Ein sarmatisches Adelsgrab am Szolnok-Szücs-tanya	243
BALOGH CSILLA	
Szarmata temető Makó-Igási járándóban	257
Sarmatian cemetery at Makó-Igási járándó (County Csongrád, Hungary)	294
MARCSIK ANTÓNIA	
A Makó-Igási járándó I. lelőhely (M43 25. lh.) szarmata csontvázanyaga	321
Sarmatian skeletal material at Makó-Igási járándó (M43 Site 25)	328
PAJA LÁSZLÓ	
Szarmata sírok a magyar–horvát gázszállító vezeték nyomvonaláról – Paleopatológiai elemzés	329
Sarmatian graves from the Hungarian-Croatian gas pipeline – Palaeopathological analysis	336
SÓSKUTI KORNÉL	
Gyermekmaradványok az alföldi szarmaták településein	341
Infant and child remains in the Sarmatian settlements of the Great Hungarian Plain	358
MASEK ZSÓFIA	
„Barbárok?” – A Rákóczifalvi késő szarmata – hun kori pusztulási horizont értékelése	371
“Barbarians?” – Interpretation of the Late Sarmatian-Hunnic period destruction horizon at Rákóczifalva	394
MASEK ZSÓFIA	
Száz gepida ház – A rákóczifalvi gepida település szerkezete	407
“Hundred Gepid dwellings” – The structure of the Gepid settlement at Rákóczifalva	429
PIROS RÉKA ÁGNES	
„Éjt s nappalt lovon töltötték...” – A kora népvándorlás kori lószerszámok vizsgálata a keleti leletanyag tükrében	447
„Tag und Nacht verbrachten sie zu Pferd...” – Oder die Untersuchung der frühvölkerwanderungszeitlichen Pferdegeschirre anhand der östlichen Funden	463
KERESZTES NOÉMI NINETTA	
Fegyveres langobardok Magyarországon I. Típusok és fegyverkombinációk	469
Langobard warriors in Hungary I. Types and combinations	485
GULYÁS BENCE	
Újabb adatok a kora avar kori Tiszántúl kelet-európai kapcsolataihoz	499
New results of the research concerning the relations between Eastern Hungary and the Eastern European steppe in the Early Avar period	508

HORTSIN TAMÁS – MAGYAR ANDRÁS

- A kunszentmártoni avar mellpáncél-rekonstrukció tesztelése.
A fűzőanyagok és a fűzött szerkezet mérési eredménye és a lovas
támadással szembeni védelem hatékonysága 513
Testing of the reconstructed Avar-period chest armour from Kunszentmárton.
About the measurements of the lacing materials, the laced structure and
the efficiency of the armour in cavalry attacks 518

PÁSZTOR ADRIEN

- A Keszthely-Fenekpuszta, déli erődfal előtti korai Keszthely-kultúrárs
temetkezések gyöngylelei 529
Bead finds from the Keszthely Culture burial site in front
of the southern fortress wall of Keszthely-Fenekpuszta 560

BALOGH CSILLA – PÁSZTOR ADRIEN

- Az avar kori nagy gyöngycsüngős fülbevalók 581
Large bead-pendant earrings from the Avar period 625

SZENTPÉTERI JÓZSEF

- Ifjúkori feljegyzések az Ermitázs egy különleges kiállítási vitrinjéről.
Mala Perescsepino, 1912 – az úgynevezett „poltavai kincs” tulajdonjelei 649
Notes from long ago on an unusual display case in the Hermitage.
Mala Pereshchepina, 1912 – The runiform signs of the Poltava Treasure 656
Юношеские заметки об особенной витрине на выставке в Эрмитаже.
Малая Перещепина, 1912 – собственные знаки т.н. полтавского сокровища 656

CSUTHY ANDRÁS

- Az avar kori félgömb alakú és rozettás lószerszámveretek 669
Hemispherical horse harness mounts and rosettes from the Avar period 677

KENÉZ ÁRPÁD – PETŐ ÁKOS

- Szőlőmaradványok egy avar fegyveres férfi sírjából
Dunaszentgyörgy-Kaszás-Tanya lelőhelyről 691
Grape remains from the grave of an Avar warrior at the
Dunaszentgyörgy-Kaszás-tanya archaeological site
(Tolna County, Hungary) 700

SIKLÓSI ZSUZSANNA – LŐRINCZY GÁBOR

- A Pitvaros-víztározói késő avar kori temető radiokarbon keltezése,
Bayes analízise és régészeti értékelése 707
Radiocarbon dating, Bayesian analysis and archaeological evaluation
of the Late Avar cemetery at Pitvaros-Víztározó 718

FÜLEKI ORSOLYA

- Kiskundorozsma-Daruhalom és Kiskundorozsma-Kettőshatár
avar kori temetőinek gyöngyanyaga 737
Beads from the Avar-period cemeteries at Kiskundorozsma-Daruhalom
and Kiskundorozsma-Kettőshatár 749

SAMU ANITA – SZALONTAI CSABA

- Az avar kori sírrablásokról három kiskundorozsmai temető kapcsán 763
 About Avar-period grave robberies in relation to three cemeteries
 at Kiskundorozsma 790

GÁBOR FANCSALSZKY

- Typological classification of the cast belt mounts of the Late Avar period
 (late 7th – early 9th century) 813
 A késő avar kori (7. század vége – 9. század eleje) öntött bronz övveretek
 tipológiai felosztása 821

HERENDI ORSOLYA – PETŐ ÁKOS

- Avar kori településnyom Hódmezővásárhely-Kopáncs I.,
 Olasz-tanya lelőhelyen. Egy félig földbe mélyített épület régészeti
 és természettudományos értékelése 831
 Remains of an Avar-age settlement at the Hódmezővásárhely-Kopáncs I,
 Olasz-tanya archaeological site (Csongrád County, Hungary). Archaeological
 and scientific assesement of a semi-subterranean feature 845

ОЛЕКСИЙ В. КОМАР

- Новые тенденции в исследованиях археологии кочевников
 Юго-Восточной Европы VI–IX вв. 859
 Új tendenciák Délkelet-Európa 6–9. századi nomád népeinek
 régészeti kutatásában 870